

սառնո սծտխ

շտնղղմոն
լտղոնո







დიანეთის საქმეთა სამმართველოს გამომცემლობა:1586
ჯიბის წიგნები:133

საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდი muslim-georgia

ბეჭდვითი მონიტორინგი
დოქ. ფატიჰ ქურთი

კოორდინატორი
ლოქმან არსლანი

გამოცემისთვის მოამზადა
ულურ ალთინთოფი

ნაწარმოების განმხილველი კომისიის გადაწყვეტილება:
20.02.2019/19

ISBN: 978-605-7519-45-0
2019-06-Y-0003-1586
სერთიფიკატის ნო: 12930
1. გამოცემა, ანკარა 2019

გამოცემა
Başak Mat. Tanı. Hiz. İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.
+90 312 397 16 17

© თურქეთის რესპუბლიკის რელიგიის საქმეთა სამმართველო

საკონტაქტო ინფორმაცია
რელიგიური პუბლიკაციების გენერალური სამმართველო
უცხო ენასა და დიალექტებზე საგამომცემლო სამმართველო

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Yabancı Dil ve Lehçelerde Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/Ankara/TÜRKİYE
ტელ: +90 312 295 72 81
ფაქსი: +90 312 284 72 88
e-posta: yabancidiller@diyanet.gov.tr

ვაიეშოს ცოდნა



აილი აბაქი



თურქეთის რესპუბლიკის რელიგიის საკმეთა სამმართველო

სარჩევი რწმენის პირობები

წინასიტყვაობა • 5

შესავალი • 9

დიდი ქალაქები • 17

ანდერძი • 23

სკოლის აკაცია • 31

მშვიერი ციყვები ქალაქს შეესივნენ • 36

გარემოს დამცველი ტაჰირი რას მოიმოქმედებს? • 44

წინასიყუობა

ადამიანი საზოგადოების ნაწილია. ერთიან სივრცეში მცხოვრები ადამიანები ვაღდეულები არიან იცოდნენ ინდივიდის უფლებება- მოვალეობები და პასუხისმგებლობის გრძნობით უნდა მოქმედებდნენ, რათა ადამიანთა შორის მშვიდობა და ბედნიერება იქნას უზრუნველყოფილი. პასუხისმგებლობის შეგნება პიროვნებამ, უპირველეს ყოვლისა საკუთარით უნდა დაიწყოს. პირადი პასუხისმგებლობის გრძნობა ვისაც გააჩნია, მან ოჯახისა და საზოგადოების წინაშე არსებული პასუხისმგებლობაც იცის და დაკისრებულ მოვალეობასაც ასრულებს.

„ნუთუ ეგონა ადამიანს, რომ უპასუხისმგებლოდ იქნებოდა მიტოვებული?“

ქიამეთ სურას 36-ე აიათი მიგვითითებს, რომ ადამიანი პასუხისმგებლობის მატარებელი არსებაა.

„მერე იმ დღეს, აუცილებლად მოგეკითხებათ, რაც გებოდათ!“

თექასურის სურას მე-8 აიათი კი გვინფუნებს, რომ ადამიანს, უპირველეს ყოვლისა გონება და სხვა მრავალი წყალობა ებოდა და ამის საპასუხოდ, გარკვეული ვაღდეუ-

ლებები დაეკისრა, რომელიც შექლებიდაგვარად უნდა შეასრულოს.

საზოგადოების სიმშვიდეს, უმთავრესად გაურკვეველობა არღვევს, ყველას გვეკისრება პასუხისმგებლობა, რათა ადამიანის ღირსებისთვის შესაფერისი მომავალი შევიქმნათ. ცხადია, რომ დღეს ჩვენს საზოგადოებაში მრავალი გაურკვეველი საკითხი არსებობს.

დღეისათვის მსოფლიო საზოგადოების მომავალს მრავალი საფრთხე ემუქრება. ესენია: შიმშილი, სიღარიბე, გარემოს დაბინძურება, ბუნებრივი კატასტროფები, სოციალური უთანასწორობა, არათანაბარი პირობები, ზნეობრივი დაცემულობა, სულიერი სიმდაბლე, მატერიალური მიდრეკილებები, ურწმუნოება, ბოროტება, არასაკმარისად ჯანსაღი გარემო, გაურკვეველობა განათლებისა და სამართლიანობის სფეროში, ისტორიული და კულტურული ღირებულებების განადგურება და სხვა. გარდა ამისა, ამ ყველაფერს ემატება ადამიანებს შორის დიალოგის. ტოლერანტობისა და შემწყნარებლობის შემცირება, განსხვავებული აზრის დევნა და ტერორი.

ყველა ეს საკითხი არა კონკრეტული რეგიონის ან ერისთვისაა დამახასიათებელი, არამედ მთელი მსოფლიოს მოსახლეობა

რადაც ფორმით, გაურკვეველობაშია ჩაფლული. ამ საკითხების მოსაგვარებლად კი ხალხებს შორის ურთიერთობის გაღრმავება და საერთაშორისო მნიშვნელობის ქმედითი მიღწევების ძიებაა საჭირო.

სინამდვილეში, უმთავრესი არის ის, რომ ჩვენს ხელთ არსებულ ღირებულებებს ვერ ვამჩნევთ და შესაბამისად ამ ღირებულებებით არ ვცხოვრობთ. გამომდინარე აქედან, ჯერ ეს ღირებულებები უნდა აღმოვაჩინოთ და ყოველდღიურობაში დავნერგოთ. უეჭველია, რომ ჩვენთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ღირებულება ისლამია, რომელიც რამდენიმე ათეული საუკუნის განმავლობაში, კაცობრიობას გზას უნათებს.

დღეს, ადამიანის შესაძლებლობების განვითარების მიზნით შემუშავებული ფსიქოთერაპიის მეთოდების ქმედითუნარიანობისათვის, ეკოლოგიური პრობლემების, ნარკომანიის წინააღმდეგ ბრძოლის და სხვა მსგავსი გამოწვევების წინააღმდეგ რელიგიის მნიშვნელობა აშკარაა. ისლამს გააჩნია საიმისო შესაძლებლობა, რომ თანამედროვე გამოწვევებს უპასუხოს. მას აქვს საიმისო დინამიკა, რათა თანამედროვე მსოფლიოს ახალი ფორმულირებები შესთავაზოს.

ამ თვალსაზრისით ჩვენი სარწმუნოების მიერ გადმოცემული ბრძანებები და რჩევები

ბი, რომლებიც ურთიერთდახმარებისა და ტოლერანტობის პრინციპების დამკვიდრებას უწყობს ხელს, ყურად უნდა ვიღოთ და ადამიანებს შორის არსებული უფლება-მოვალეობები კარგად გავიაზროთ და ცხოვრების ჭირი და ღხინი ერთად ვზიდოთ. ჩვენი ცხოვრების სტილი სოციალური ურთიერთთანადგომა უნდა იყოს და ბედნიერი მომავლისთვის ყველამ ერთად ვიბრძოლოთ.

შესავალი

“დიდება აღლავს!
 ის არის ხილული და უხილავი
 სამყაროს მპყრობელი. ვაღიარებ,
 რომ ის არის სრულყოფილება და
 ყოველგვარი ნაკლოვანებისგან შორს
 მდგომი.”

სამყაროს გამჩენი აბსოლუტურად უნაკლოა. მან ადამიანი და მის გარშემო სამყაროც ლამაზი და სუფთა გააჩინა. ღმერთმა გააჩინა შესანიშნავი სისტემა, რომლის წყალობითაც დედამიწაზე მიმდინარე დაბინძურება და ნარჩენები მუდმივად იწმინდება.

სულიერმა სამყარომ რომ იარსებოს ეს სისტემა იდეალურადაა შექმნილი და რაიმე ნაკლოვანება არ გააჩნია. თუმცა, თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთი მწვავე გამოწვევა და პრობლემა ამ სისტემაში უხეში ჩარევა და გარემოს დაბინძურებაა. ჰაერის და წყლების დაბინძურება, ტყეების გაჩეხვა და ამის შედეგად გამოწვეული კლიმატის ცვლილება ნათელი დასტურია იმისა, რომ ჩვენ გარემოს არ ვუფრთხილდებით და არ ვიცავთ. ადამიანები თავისუფლად და ყოველგვარი მორიდების გარეშე აბინძურებენ გარემოს, რაც გარემოს დაბინძურების გარდა მათი სულის სიბინძურებზე შეჩვევას იწ-

ვევს, რომლის გამოსწორებაც უკიდურესად ძნელია.



დარღვეული ბუნებრივი წონასწორობის და ეკოლოგიური ცვალებადობის შედეგად

არამარტო მცენარეები და ცხოველები, არამედ ადამიანებიც ზიანდებიან. ადამიანი ასეთი ქცევით იმ ტოტს ჭრის, რომელზეც ზის. როგორც მფლანგველი და ფუქსავატი შვილი უმაღლესი განიანებს მემკვიდრეობით მიღებულ ქონებას და დარჩება ხელცარიელი, ასე მოურიდებლად გარემოს დაზიანება და განადგურება დედამიწას საცხოვრებლად გაუსაძლისს გახდის და ადამიანი თვითონვე დარჩება გამოუვალ მდგომარეობაში.

ყურანში ნაბრძანებია, რომ ღმერთმა ცა და დედამიწა, ყველა ცოცხალ არსებასთან ერთად გარკვეული წონასწორობის ფარგლებში გააჩინა და ეს წონასწორობა არ უნდა დაირღვეს. (იხ. სურა რაჰმანი 55/7-12)

გარდა ამისა, ადამიანებმა ცაშიც და დედამიწაზეც ჩადენილი ბოროტების შედეგად ბევრი ნეგატიური ცვლილება გამოიწვიეს. ამის სამაგიეროდ ისევ ადამიანებს ექმნებათ პრობლემები. ეს, როგორც ყურანშია ნაბრძანები, სასჯელია მათთვის.

ყურანში სისუთავის შესახებ მრავალი აიათია გადმოცემული:

“დაგიწესათ. უეჭველად, აღლაჰს უყვარს მომნანიებელნი და უყვარს განწმენდილები!” (სურა ბაყარა 2/222)

ზოგჯერ, მარტოობის დროს გულისმიე-

რი ვედრება, გულწრფელი ცრემლები, გულახდილი მონანიება, უანგარო დახმარება და მსგავსი ქცევები ბოროტებასა და ჭუჭყს აქრობს. როგორც დღესასწაულის წინა დღეებში მთელ სახლს კუთხე-კუნჭულიანად ვასუფთავებთ, ისე განიწმინდება ჩვენი შინაგანი სამყარო.

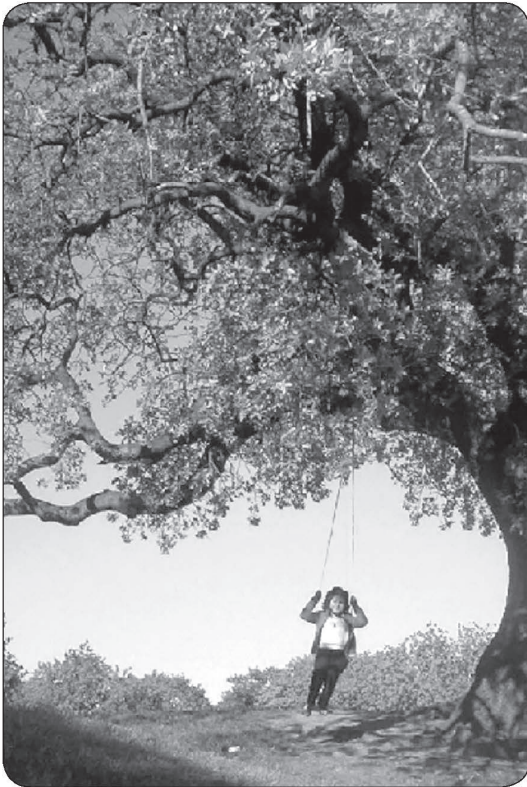


ღმერთი არამარტო განწმენდს იმ ადამიანებს, რომლებიც მისკენ მიიღტვიან, არამედ მთელ დედამიწას თავისი უთვალავი

წყალობით სარჩოდ და საცხოვრებლად სთავაზობს. ამ ღვთიურ ანაბარს გაფრთხილება სჭირდება და ეს იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი თუ ბუნების წონასწორობას დავიცავთ და უხეშად არ ჩავერევით. არადა ადამიანი უკვე ჩაერია ბუნებრივ წონასწორობაში და ბევრი ნეგატიური ცვლილების მიზეზიც გახდა. ტექნოლოგიის განვითარებამ გარემოს პრობლემები გამოიწვია, ხოლო წარმოების ნარჩენები ეკოლოგიურ პრობლემებს გვიქადის. ამ ყველაფრის შედეგად კი იწამლება ჰაერი, წყალი და მიწა, რამაც ზოგიერთი მცენარისა და ცხოველის სახეობის გადაშენება უკვე გამოიწვია. ამას ემატება სოციალური რყევები, რაც ნათელი დასტურია ღვთიური სასჯელისა, რადგან ადამიანებმა ღვთით დადგენილი ღირებულებების უგულბებლყოფა დაიწყეთ.

არადა ადამიანი ყოველ ფეხის ნაბიჯზე პასუხისმგებელია გარემოს წინაშე. ის ვალდებულია გაუფრთხილდეს მცენარეებს, ცხოველებს, მწერებს და ა.შ. ადამიანი პასუხისმგებელია იმის გამო, რომ ბავშვების სათამაშო სივრცე ვიწროვდება და ცხოველების სასმელი წყლები შრება. ადამიანი დამნაშავეა ბედნიერების მომნიჭებელი გარემოს შეცვლისა და შემაწუხებელი, დამღლელი, დამაავადებელი გარემოს შექმნისათვის.

ბავშვებმა აღარ იციან ხეების სახელები, ვერ განასხვავებენ ნამდვილი ბუღბუღლის ხმასა და პლასტიკური სათამაშოს ხმას, ქალაქში, სადაც ცხოვრობენ ვერ გამოარჩევენ ისტორიულ კვალსა და ნარჩენებს, არ აქვთ ადგილი, სადაც დროშობანას ითამაშებენ და მრავალი სხვა. ეს ყველაფერი კი ადამიანების ბრალია.



სახლში გამოკეტილი ბავშვები ძალადობის გამომხატველი შინაარსის ფილმების ყურებით ატარებენ დროს. ასეთი ბავშვები კი, ზრდასრულობაში, საკუთარი ტერიტორიის გაფართოების მიზნით მთელ ტყეს აუღელვებლად გადაწვავენ და გაანადგურებენ. ესეც ადამიანების ბრალია.

დედამიწა, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს ვაღდებულებებს არ ვასრულებთ, მაინც ჩვენი უბადლო მეგობარია. როცა ჩვენ ვიღლებით კედლების გადალახვით, ჩვენს წინ უსასრულო ჰორიზონტებს შლის. მზე, ვინც მის ამოსვლას დაესწრება, დღის განმავლობაში აძლევს გონებაგახსნილობას და ბარაქას. წელიწადის დროები ცხოვრებას ახალ ადგილებად და დროებად ყოფს. გაზაფხული კი თავისი გადაპენტილი ტოტეებით ცალკე სასწაულია. ხოლო, თუ ჩვენ ლოცვის გარეშე მივატოვებთ მჩქეფარე წყაროს, ის დაშრება და მიტოვებული მეგობარივით გაგვებუტება. მზე მხოლოდ მაღალ შენობებს შორის ნაპრალებში დარჩება და წელიწადის დროები ხიბლს დაკარგავენ. გაჩერებული ჰაერი ისევ თავისთავში იწყებს დაბინძურებას. დაშრება ტბები და ნაკადულები. ხეები კი გამხმარ ტოტებს წვიმის ვედრებით მაღლა ალაპყრობენ.

მიწა უხვად დაასახუქრებს მას, ვინც მას მიხედავს და მოუვლის. ვინც არ მოუვ-

ლის გამოიფიტება და ხრიოკად იქცევა. ხე, ეს არის ჩვენი სახლი და კარი, ბავშვის აკვანი და სუფრაზე კოვზი. ეს ხეებია ჩვენს ფილტვებს უანგბადით რომ ავსებენ და მიწას ეროზიისგან იცავენ. ეს ხეებია, რომელთა ფესვიც, ღეროც, ტოტებიც, ფოთლებიც, ყვავილებიც და ნაყოფიც ჩვენთვის ღვთიური წყალობა და სარჩოა. ამიტომ ბრძანებდა შუამავალი, რომ: “წარღვნის დღეს ვისაც ხელში ნერგი ექნება, მაშინვე მიწაში ჩარგოს”. 9 აჰმედ იბნი ჰანბელი, მუსნედი 3, 191)



ეს დარიგება ნათლად გვასწავლის თუ რაოდენ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ხეების

მოვლას და გახარებას. ცნობილი ფაქტია, რომ შუამავალმა მედინას გარშემო თავად გააშენა ხეხილის ბაღი. მის მიერ დარგულ ჰურმის ხეებს დედამიწაზე მსგავსი არ მოეპოვებათ. ეს ის შუამავალია, რომელმაც ბრძანა: “მდინარესთანაც რომ იყოთ, ზედმეტი წყალი არ გამოიყენოთ.” ეს არის წყლის მიმართ დიდი პატივისცემა. ჩვენ კი რას ვაკეთებთ, ყოველთვის ზედმეტი მოგვდის და არ ვუფრთხილდებით წყალს. წყალი თითქოს უფასო, მუქთა, უმნიშვნელო რამ იყოს ისე მოდის და მიედინება ონკანიდან.

არადა ღმერთმა ეს სამყარო უნაკლო გააჩინა. ჩვენ კი დედამიწას სათანადოდ არ ვუფრთხილდებით, რათა ის მომავალ თაობას იგივენაირი ან უკეთესი დავუტოვოთ.

სწორედ ამიტომაც, რომ ჭიანჭველას კი არ უნდა დავადგათ ფეხი. უნდა ვიცოდეთ რომ მიწაც ცოცხალია. მიწისგან მოვედით და ისევ მიწასვე უნდა დავუბრუნდეთ.

ღიღი ქალაქები

ღიღი ქალაქებში, სადაც მიწა მხოლოდ ავტობანის ნაპირებზე ჩანს, ადამიანების პასუხისმგებლობა ბუნების წინაშე უფრო დიდია. ქალაქის პირობებში, როგორც წე-

სი არ მოქმედებენ ბუნებრივი განმწმენდები და არ არის მიწა, რომელიც თავის წიაღში ითვისებს ყველაფერს და ასუფთავებს. ამიტომ ქალაქში არსებობს სანაგვე ყუთები. გამოკვლევებით ცნობილია, რომ ადამიანი სიცოცხლის მანძილზე თავის წონაზე 600-ჯერ მეტ ნაგავს აგროვებს. ნეტა ყველა ეს ნაგავი აუცილებლად სანაგვე ყუთებში მიდის?



ადამიანი, რომელიც ნაგავს ძირს ყრის, იგივე ნაგავის შეხვედრისას წუხდება. ზოგი ზღვაში აგდებს ნაგავს და მერე თევზაობისას ანკესს ამოყოლებული ნაგვის დანახვაზე ბრაზობს. რამდენი ნაგვის სახეობაა, რომლებსაც მიწა და ზღვა ვერ აქრობს. მიწაზე დაცემული ხილის ნარჩენებს მიწა სწრაფად შეითვისებს და გადაამუშავებს. ზღვაში ჩაგარდნილი მკვდარი თოლიასთვის

ზღვა საფლავად იქცევა. მაგრამ პლასტმასის ბოთლები, პოლიეთილენის პარკები და სხვა მსგავსი ნივთები მიწისთვისაც და ზღვისთვისაც ძლიერი საწამლავია. ისინი არ იშლებიან საუკუნეების მანძილზე. ჩვენ მოვკვდებით, მიწად ვიქცევით, მაგრამ ისინი მაინც იქნებიან დედამიწის ზედაპირზე და გარემოს მოწამლვას გააგრძელებენ. სანაგვე ყუთებში ჩაყრილი ნაგავი მერე სატვირთო მანქანებით სხვა ადგილებში გადააქვთ, მაგრამ ის სანაგვეებიც ხომ დედამიწის ნაწილია.



იქ ხომ ბინძურდება და იწამლება გარემო. შუშა და ქაღალდიც დროთა განმავლობაში მიწას შეერევა, მაგრამ პლასტმასი და

პოლიეთილენის ნაწარმი ძალიან დიდხანს ძლებს. მათი დაშლისათვის მაღალი ტემპერატურაა საჭირო და გამონაბოლქვიც მომწამლავია. წარმოვიდგინოთ, რომ ყველა ბოთლი, რომელსაც ვყიდულობთ ჩვენს ოთახში დავაგდოთ და მაშინ მივხვდებით გარემოსა და მიწის პრობლემას. სანაგვე ყუთს რომ ლაპარაკი შეეძლოს, ვინ იცის რას აღარ გვეტყოდა.

მაგალითად, გადაყრილი ელემენტები (ბატარეა) დროთა განმავლობაში იჟანგება და იხსნება. გახსნილი ელემენტიდან მომწამლავი ნივთიერებები გამოდის და გარემოში ვრცელდება. თუ ეს ადგილი ზღვაა, ვინ იცის რამდენი თევზი იწამლება. მერე კი ეს ყველაფერი ისევ ადამიანებს, საკვების სახით უბრუნდებათ.

ან სანაგვეები წარმოვიდგინოთ. წლების განმავლობაში მიაქვთ ნაგავი და ყრიან. იქ კი საშინელი ანტისანიტარიაა. ეს ყველაფერი ხომ ისევ გარემოში ხვდება. პლასტმასისა და პოლიეთილენის ნაწარმი ერთჯერადი გამოყენებისაა და გადაგდების შემდეგ ზიანის მეტი აღარაფერი მოაქვს. მათ ირგვლივ ყველა და ყველაფერს წამლავენ.

ბუნებას რომ ლაპარაკი შესძლებოდა ზღვები, მთები, ცა და მცენარეები ერთხმად ჩაგვძახებდნენ: “არ აიღოთ ისინი, ან იყი-

დოთ, არ გამოიყენოთ, არ გადააგდოთ”. ჩვენ რომ კარგად გვესმოდეს ბუნების ენა ამ ყველაფერს ისედაც გავიგონებდით.

ან იმ ფაქტზე რა უნდა ვთქვათ, როცა მარკეტებში გაყიდული პროდუქციის უმეტესობა ქიმიურ და ხელოვნულ ინგრედიენტებზეა დამზადებული.



დღეს უკვე გაიგეს ადამიანებმა, რომ ბუნებრივი პროდუქციის მნიშვნელობა ძალიან დიდია. თუმცა კიდევ არიან მრავალნი, რომლებიც არ აქცევენ ყურადღებას ამ მტკივნეულ პრობლემას და უსარგებლო და ზიანის მომტან პროდუქციას მაინც ყიდულობენ. სამწუხაროდ ადამიანები არ ფიქრობენ, ამგვარი ნაწარმის შექმნით როგორ ახალი-სებენ გარემოს დაბინძურების პროცესს.

ის უპასუხისმგებლობა, რომელიც უპირველეს ყოვლისა საკვების დაბინძურებას იწვევს, ბუნების მიმართ დაუდევარ დამოკიდებულებაში უნდა ვექებოთ.

ბუნებაში ჯაჭვისებური ურთიერთკავშირია. უყურადღებობა და დაუდევრობა საბოლოო ჯამში ნეგატიური შედეგების სახით აუცილებლად უკანვე გვიბრუნდება. გლობალური დათბობა და ოზონის ხვრელის გაფართოება საგანგაშოდ გრძელდება. ეს მდგომარეობა საბოლოო ჯამში ზოგიერთი ცხოველის გადაშენებას და ბუნებრივი წონასწორობის დარღვევას გამოიწვევს.



ერთ-ერთი ინდიელი ამბობდა: “როდესაც მიწა უდაბნოდ გადაიქცევა და უკანასკნელი

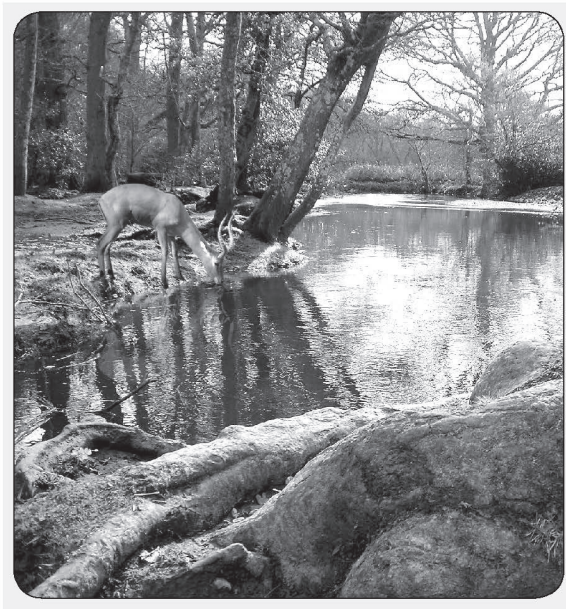
ხეც გახმება მაშინ მიხვდებით, რომ ბანკნოტები ფული აღარ არის.” ბუნება უსულლო არ გახლავთ. ის ცოცხალ ორგანიზმად უნდა ჩავთვალოთ და ადამიანის ადგილას წარმოვიდგინოთ. თუ ვაწყენინებთ, მისი გულის მოგება ძნელია. წითელკანიანებმა კარგად იცოდნენ, რომ ადამიანის გაუმაძღრობა და გამდიდრების სურვილი ბუნებას გაანადგურებდა. მათ იცოდნენ, რომ ბუნება ბედნიერება და სარჩო იყო მათთვის. ბუნება მათი მეგობარი და სიცოცხლის გაგრძელება იყო. შემდეგი ამბავი ადამიანის მიერ გამოწვეული ტრაგედიის მაგალითია:

ახლენი

ერთ-ერთ შორეულ ქვეყანაში, მწვანე ტყის ნაპირას პატარა სოფელში ერთი ბედნიერი ოჯახი ცხოვრობდა. ოჯახი კარავში ცხოვრობდა, მიწას სთესდა, მოსავალს იმკიდა და მათთვის საკმარის სარჩოს თავადვე მოიპოვებდა. ისინი არავისზე იყვნენ დამოკიდებული და ასე ბედნიერად აგრძელებდნენ ცხოვრებას.

მამა ნადირობდა. ის თავისი ფეხმარდი ცხენით დაქროდა და ბიზონებზე ნადირობდა. მერე ცეცხლს ანთებდა და მგლებს აფრთხობდა. დედა ბაღ-ბოსტანში მუშაობდა, მწვანილი მოყავდა და ცეცხლზე დადგ-

მულ ქვებში გემრიელ საჭმელებს ამზადებდა. დედა აგრეთვე ტყავისაგან ლამაზ ტანისამოსს კერავდა და ოჯახის წევრების შემოსვაზე ზრუნავდა. უფროსი ვაჟი ბაღს რწყავდა, კურდღლებს იჭერდა და ჭიდან წყალი მოქონდა. უმცროსი ვაჟიც, მიუხედავად იმისა, რომ პატარა იყო, ძალიან გამრჯე და მშრომელი იყო. პატარა ჭურჭლით ხშირად მასაც მოქონდა წყალი და ცეცხლისათვის ტყიდან ხმელი ფიხის მოგროვებაც მას ევალებოდა. თუმცა მას ყველაზე მეტად მაინც თევზაობა უყვარდა.



ცხოვრება ასე გრძელდებოდა. ერთხელ მათ სოფელში სხვა ოჯახები გადმოსახლდნენ. ახალმოსულებმა დიდი ინტერესით მოიარეს მთელი სოფელი და ყველაფერს სწავლობდნენ. ისინი სწრაფად ლაპარაკობდნენ და აღელვებული ჩანდნენ. იმდენად მოეწონათ ეს ადგილი, რომ წასვლას აღარ აპირებდნენ. ისინი გაშმაგებით დაერივნენ ლამაზთვალება შვლებს, ფრინველებს და პეპლებს, ხოლო უზარმაზარი ხეები მოჭრეს. მათი ბავშვები კი მხოლოდ თამაშისა და გართობის მიზნით ყვავილებს გლეჯდნენ და ყრიდნენ.

ამ ყველაფრის მიუხედავად ადგილობრივი ოჯახი მათ ყურადღებით ექცეოდა და ეხმარებოდა. აძლევდა ხორცს, რძეს, ტყავს და სხვ. მათაც თავიანთი მხრივ ამ ოჯახს ჭრელა-ჭრულა საჩუქრები და ისეთი დასალევი აჩუქეს, რომელიც ძალიან მწარე იყო და დაღვეისას თავბრუსხვევას იწვევდა. სამწუხაროდ ოჯახის უფროსს ეს სასმელი მოეწონა, მიეჩვია და ყოველდღე სვამდა, რის გამოც სწორი აზროვნების უნარი დაკარგა.

გადიოდა ხანი. მომხვდურების რიცხვი სწრაფად მატულობდა. ისინი ბუნების, ცხოველების და ადამიანის მიმართ ძალიან უპასუხისმგებლო და დაუდევარი ქცევებით გამოირჩეოდნენ. ისინი მოურიდებლად რეცხავდნენ სარეცხს იმ წყალში რო-

მელსაც სოფელი სასმელად იყენებდა. არ უფროთხილდებოდნენ ხის ტოტებს და ამტვრევდნენ, ხოლო ნაგავს ღამით, ჩუმად მიიტანდნენ მეზობლის ბაღში და იქ ყრიდნენ. გარდა ამისა, ტერიტორიები რომ გაეზარდათ ტყეს ჩეხავდენ და სარწყავ წყალსაც მუდმივად თავიანთ ყანებისკენ უშვებდნენ.

ამ ყველაფერს ადგილობრივი ოჯახის უფროსი ვაჟი ხედავდა ცდილობდა წინ აღდგომოდა, მაგრამ ისინი ემუქრებოდნენ. ვაჟი საკმაოდ მამაცი იყო, ამიტომ მუქარას არ შეუშინდა და მრავალრიცხოვან მოწინააღმდეგეს მარტომ შეებრძოლა, რადგან მისი მეზობელი მამაკაცების უმეტესობა იმ უცნაური სასმელის ზემოქმედების ქვეშ იყვნენ და ეძინათ. ამ მდგომარეობით ისარგებლეს მომხვედურებმა, ღამით თავს დაესხნენ ადგილობრივებს და ყველა მამაკაცი ამოხოცეს, მათ შორის ჩვენთვის ნაცნობი ოჯახის უფროსი ვაჟიც. ქალები ბავშვები და მოხუცები აიძულეს აყრილიყვნენ და სადმე გადასახლებულიყვნენ.

მომხდარის შემდეგ დედამ უმცროსი ვაჟი წაიყვანა და სოფლიდან წავიდა. დიდი ხნის სიარულის შემდეგ ერთ-ერთი მთის ფერდობს რომ მიუახლოვდნენ დედა ავად გახდა და გარდაიცვალა. თუმცა, სიკვდილამდე დედამ თავისი პატარა ახლომახლო მცხოვრებ ოჯახს მიაბარა.

ამ პატარა ბიჭის ტკივილით სავსე ცხოვრების გამო მისმა შთამომავლობამ წინაპრების ანდერძის საფუძველზე დაწერეს წიგნი. ამ წიგნში აღწერილია თუ როგორ მოექცენენ უცხო მომხვედურები ადგილობრივებს.

ერთ დღეს, როდესაც ეს წიგნი ფართო მასებისთვის ცნობილი გახდა, ყველამ გაიგო იმ უცხო მომხვედურების ნამოქმედარი და ეს ამბავი მთელ ქვეყანას მოედო. თუმცა უკვე გვიანი იყო. იმ საოცარი ადგილიდან არარაფერი იყო დარჩენილი. ყველგან უზარმაზარი ცათამბჯენები აეშენებინათ. სადღა იპოვიდით ნაირფერად ყვავილებს და მათზე მოფარფატე პეპლებს. აღარც ის გორა იყო სადმე, სადაც სასიამოვნო ნიავი ქროდა ხოლმე. ჭალებში მონავარდე ცხენებიც დაეჭირათ და ასე დატყვევებული სადღაც გაეგზავნათ. ნაკადულები დამშრალიყო, მიწა აღარსაით ჩანდა და ბუნება ადამიანზე უკვე გამწყრალიყო.

ამ ყველაფრის მიუხედავად, დროთა განმავლობაში ყველას დაავიწყდა, რომ აქ უცხოტომელმა მომხვედურებმა ადგილობრივები დახოცეს და ყველაფერს დაეპატრონენ. თუმცა ეს ყველაფერი აღნუსხულია იმ წიგნში, სადაც ყველაფერი აღიწერება და სადაც არასოდეს არაფერი არ არის გამოტოვებული. (აილა აბაქი)



ასეთ წიგნში, სადაც ყველა ადამიანის ნა-
მოქმედარი დაწვრილებით იწერება, ყველას
უნდა სურდეს, რომ დადებითად მოიხსენი-
ონ. ეს კი შესაძლებელია მაშინ, როდესაც
ადამიანი საკუთარ თავზე გაიმარჯვებს და
ცდუნებებს დაიოკებს.

დიდ ქალაქებში მცხოვრები ადამიანე-
ბისთვის საკუთარი თავის მართვა და წრთ-
ვნა, რათა მაგალითი მისცენ შთამომავლო-
ბას, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. სა-
მაგალითოდ მხოლოდ ის არ კმარა, რომ

ქუჩაში ნაგავი არ დავაგდოთ. ცხოვრების ნებისმიერი მიმართულებით ყველანი უნდა ვზრუნავდეთ, თუ რა არის სწორი და სასარგებლო ქცევა. ამგვარი ხედვა განაპირობებს გვიყვარდეს ბუნება და ადამიანი, რაც განათლებული ადამიანის მახასიათებელია.

მომავალი ვინმეს ხელში სათამაშო არ გახლავთ. ადამიანები რას აღარ აკეთებენ საიმისოდ, რომ როგორმე არ დაბერდნენ და სიცოცხლე გაიხანგრძლივონ. ასე რომ მივუდგებოდეთ ბუნებასაც, ყველაფერი გაცილებით კარგად იქნებოდა.

ადამიანები რამდენს ხარჯავენ ახალგაზრდობის შენარჩუნებისთვის, გარეგნობისთვის, პლასტიკური ოპერაციებს იკეთებენ და სხვადასხვა მეთოდებს იგონებენ. არადა იმ ფულით შეუძლიათ ტყე გააშენონ, დაბინძურებული ტბები გაწმინდონ და ზოგადად გარემოზე იზრუნონ. თუმცა არც ოზონის ხვრელზე ფიქრობს არავინ და არც იმ საწყალ ცხოველებზე, მოღური ქურქების გამო რომ ხოცავენ. არადა ნამდვილი სიმდიდრე იმ გარემოს სიმდიდრეში გამოიხატება, რომელშიც ვცხოვრობთ. არადა ადამიანები გარემოს მუდმივად ვაზიანებთ და იერსახეს ვართმევთ. თუ ბუნების გაახალგაზრდაებაზე ვიზრუნებთ მისი მდიმარე სახე ჩვენზეც მაცოცხლებლად იმოქმედებს.



რამდენ ადამიანს აქვს გამოცდილი თუ რა ტკიბილია ბუნებაში ძილი. ვინ იცის, ასე თუ გაგრძელდა, მომავალში პროექტები და მწერლები დაწერენ, რომ “ბუნება ასეთი იყო”. იქნებ ბავშვებსაც ასე მოგუყვნენ: “ტელეგრაფის მავთულებზე ჩიტები სხდებოდნენ”.

21-ე საუკუნეში ჩვენი ბებერი პლანეტის გარშემო შემოკრული, მისი დამცავი და მაცოცხლებელი ატმოსფერო უფრო და უფრო იფლითება. დახმარებას ვინდა ჩივის, ცოტა ვაცალოთ, ცოტათი შევასვენოთ ეს დედამიწა, რომ საკუთარი თავი აღიდგინოს.

ახლა მოგიყვებით ამბავს, სადაც პატარა გოგონამ, რომელსაც გარემოსთან და ცხოვრებასთან კავშირი თითქმის უნდა გაეწყვიტა, იბრძოლა და საკუთარი თავი გადა-

ირჩინა. გარდა ამისა, ამ ამბიდან ჩანს თუ როგორ ცვლის ადამიანს დედამიწისადმი მიდგომა.

სკოლის აჩუკია

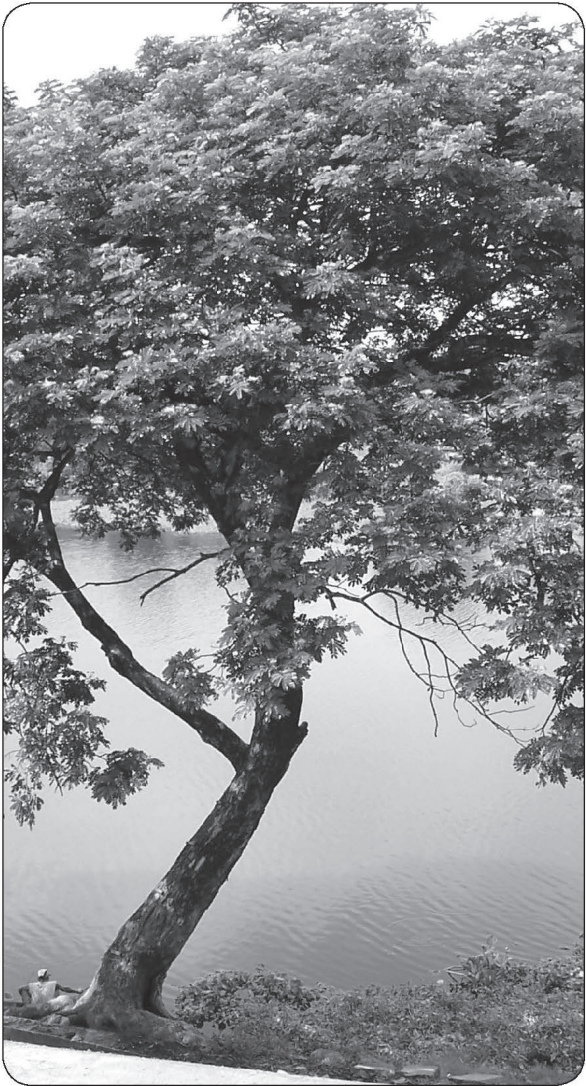
სულეიმანიეს ვიწრო ქუჩებში, ყველაგან რომ შეიძლება შევხვდეთ ისეთი ნისლიანი დილა იყო. აიშე ამ ნისლიან სიფერმკრთალებში მიდოდა და თან ტიროდა. ტირილი მისთვის ერთადერთი რამ იყო, რაც მიეკუთვნა და მასთან დარჩებოდა.

სკოლას კირით ნაკეთი ძველი მოზაიკით მოპირკეთებული კიბე ჰქონდა. კიბეზე ერთმანეთთან მოღლაბუცე ბავშვები, საპირფარეშოს კარებს მიღმა გამოსული მძაფრი უსიამოვნო სუნი, ბუფეტის ჭერამდე ასული ცხელი ორთქლი და მოტეხილი საკიდებიდან ჩამოვარდნილი გაცრეცილი პალტოები აიშეს ტირილის სურვილს უღვივებდა.

შუადღის შესვენებაზე ყვავის ბახალე-ბივით ეზოში მიმობნეულ ბავშვებს შორის ძლივს აგნებდა გასავლელს და ბაღში გადიოდა. მერე კი იქ ჩამომჯდარი ცას შეჰყურებდა და თვითმფრინავის გადაფრენას ელოდებოდა. თვითმფრინავი ქათქათა თოლიას ბარტყს გავდა და აიშაც სულ ოც-

ნებობდა, რომ ამ თვითმფრინავზე დამჯდარს ზღვები გადაეღობა. თუმცა ზარის ხმა მალევე აღწევდა მის სმენას და ისიც საჩქაროდ გამორბოდა, რათა კიბეებზე ოფლში გახვითქული ბავშვების ზედახორაში არ მოყოლილიყო. გაკვეთილის ყოფნისას დროდადრო “გაიპარებოდა” ფიქრებით და ფანჯარას მიჩერებული რჩებოდა. ფანჯრები ნახევრად შეღებილი იყო, რათა ბავშვებს გარეთ არ გაეხედათ. თუმცა, ვიღაცას ზუსტად მის პირდაპირ მინა მრგვლად ამოეფხიკა. უკანა ბაღში მდგარი აკაცია ჩანდა აქედან. იმ ბაღში შესვლა აკრძალული იყო. დავადებული იყო ეს აკაცია. აიშე აკაციის ტოტებს გაჰყურებდა და იქიდან მზერა ცის ლაჟვარდისკენ გადაჰქონდა. საღამოს ხანს, გამუქებული ცა ტალღოვან ზღვას ემსგავსებოდა. აიშე ოცნებობდა, ამ ზღვაში მარტოს შეეცურა ნავით.

იმ დღესაც თვალეზიანობითლებული იჯდა მერხზე. მის გარდა ყველანი აფორიაქებულნი დარბოდნენ აქეთ-იქეთ. კლასი საშინლად ამტვერებული იყო. გარეთ აკაცია ისევ ავად იყო მომაკვდინებელი სენით და ასე ჯიუტად არ კვდებოდა. ამ არეულობაში აიშეს დედის ხმა ჩაესმა. დედა უზარმაზარ წიგნს აწვდიდა და მთელი ხმით უყვიროდა: “მე არ მისწავლია. არ მასწავლეს. რომ მესწავლა ასე კი არ იქნებოდა. შენ ისწავლე, ისწავლე... ისწავლე...”



აიშემ თვალები დახუჭა. წიგნის გვერდები არეულ-დარეული იყო. ყველა ფურცელი, რომელსაც გადაშლიდა ხელში რჩებოდა. სიტყვები და წინადადებები მღვრიე წყალ-ვით იღვრებოდა სადღაც.

თვალები რომ გაახილა, მიხვდა, რომ კლასში აღარ იყო. ვიღაც ქალმა გაუღიმა.

გული წაგივიდა შვილო და ჩემს ოთახში შემოგიყვანეს. ცოტა დაისვენე.

აიშე გაოცებული უყურებდა გარემოს. ვიღაცას სავარძელში ჩაეწვინა. მაგიდაზე დადგმულ პატარა ვაზაში ყვავილები იყო. აიშეს ეს ყვავილები ძალიან უყვარდა. სუნიც კი იგრძნო და სხეული გამოუცოცხლდა. ტირილი უნდოდა, მაგრამ თავის შეკავება შეძლო. მასწავლებელმა ბევრი ესაუბრა იმ დღეს. იმ დღის შემდეგ კი როცა შეხვდებოდა მთელი გულით გაუღიმებდა და თან სახელით მიმართავდა, “აიშე”.

სულეიმიანიე... ვიწრო ქუჩებით, დაბალი სახლებით და მობრეცილი საკვამლურებიდან ამოსული კვამლით ცნობილი სულეიმიანიე. ახალი მასწავლებლის გაცნობის შემდეგ აიშე გრძნობდა, რომ ყველაფერმა თავისი ადგილი ნახა. სახლებმა ფორმა დაიბრუნეს. ის კი, ყოველთვის ცუდის და უბედურების მომლოდინე გულგახეთქილი

ბავშვი აღარ იყო. უკვე სკოლის უკანა ბაღში შესვლის უფლებაც ჰქონდა. მის მასწავლებელსაც უყვარდა ის აკაცია და მასზე ზრუნვა აიშეს დაავალა. “თუ ხელი ხელს ჩაგჭიდებთ მას გადავარჩინო, აიშე”, ეუბნებოდა მასწავლებელი აიშეს. აიშეც აკაციასთან ერთად უფრო და უფრო კარგად ხდებოდა. უკვე კარგად სწავლობდა. იმიტომ კი არ სწავლობდ, რომ აღარ ეტირა, არამედ იმისათვის, რომ სკოლის ბაღში და გზებზე აკაციები დაერგო და დედამიწა ასე გაეღამაზებინა. აიშე იმასაც ფიქრობდა, ნეტა “გოგონას კოშკის” ნაპირას აკაციის დარგვა თუ შეიძლებაო. ხშირად ნახულობდა სიზმრებს. ამ სიზმრებში მასწავლებელთან ერთად გოგონას კოშკში მიდიოდნენ, იქიდან კი შავი ზღვისკენ....

აილა აბაქი

ასეა. ერთ აკაციის ხეს ამგვარად შეუძლია წაიღოს ბავშვის გონება. ჩვენ გვჭირდება სუფთა და ჯანსაღი გარემო, რათა ოცნება ვისწავლოთ, საკუთარი თავისადმი რწმენა გავიძლიეროთ, პეიზაჟს გავხედოთ და შინაგანი სიხალვათე ვიგრძნოთ. ღამაზი სამყარო გვჭირდება. ისეთი სამყარო, სადაც ბევრი მწვანე და ღურჯი ფერები იქნება. ნეონის ნათურების გარეშე, ჯაჭვე-

ბით შემოუღობავი, ბუნებრივი და ლამაზი სამყარო.

ტაპირის ამბავიც აიშეს მსგავსად ისეთ ქალაქში ხდება, სადაც სიმწვანე, წყალი და მიწა თანდათან ქრება. ტაპირი 17 წლის ახალგაზრდა ბიჭია. ერთ დღეს გაზეთში ასეთ ამბავს ამოიკითხავს:

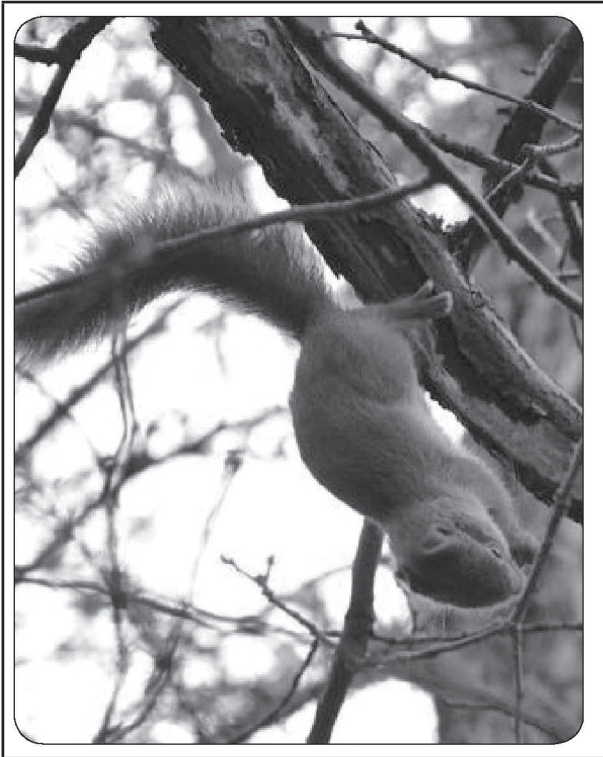
შაირო ციყვები ქალაქს შეესივნენ

ასობით დამშეული ციყვი რუსეთის ქალაქ ნოვოსიბისკს შეესია. იტარ ტასის ცნობით ქალაქს შემოსეული ციყვები სახლის ბაღკონებზე საკვებს ეძებდნენ, ასევე თავს ესხმოდნენ მტრედებს და პატარა ძაღლებსაც კი.

გარემოს დამცველთა განცხადებით გასულ ზაფხულს ქალაქის გარშემო ტყეში ციყვების საკვები ნაკლები იყო, ამიტომ ციყვებმა ზამთრისათვის საჭირო საკვების მომარაგება ვერ შეძლეს.

საკვების ნაკლებობის გამო მიგრირებული ცხოველები უჩვეულო მდგომარეობას ქმნიდნენ. ამასთანავე რუსმა სპეციალისტებმა აღნიშნეს, რომ ასეთ დიდი მასშტაბის შემოტევა ცხოველების მხრიდან ჯერ არ დაფიქსირებულა.

ამასობაში, ადგილობრივი სატელევიზიო კანალის ბლავოვესტის ინიციატივით ქალაქის მოსახლეობამ წამოიწყო კამპანია დამშეული ციყვების დასახმარებლად. ინიციატორებმა შექმნეს ცენტრები, სადაც ციყვებისთვის სკვებს აგროვებდნენ. გარდა ამისა, გარემოს დამცველებმა დაიწყეს პატრულირება, რათა ქურქის ტყავების ბიზნესისთვის მონადირეებს ციყვებ არ დაეხოცათ. 23.11.2004.



ამ ამბავმა ტაჭირზე ძალიან იმოქმედა და მთელი ღამე ფიქრში გაათენა. ფიქრობდა ამ ამბის მიზეზებზე. ასე დარდიანს გამთენიისას ჩაეძინა. ღრმად ჩაძინებულმა სიზმარი ნახა. სიზმარში დედამიწის არსებობის უკანასკნელ წლებში მცხოვრები ახალგაზრდა კაცი იყო. როდესაც გამოეღვიძა ნაილონის საბანი ნერვიულად მოისროლა. ბამბა და მსგავსი კულტურები უკვე აღარც კი იყო დე-

დამიწაზე. მათი არსებობის შესახებ გეოგრაფიის წიგნებიდან იცოდა. უხუცესი ბებიისგან სმენია, რომ ძველათ წიგნებსაც კი გემრიელი სუნი ასდიოდათო. ბებიას ძველი მოსაცმელი ჰქონდა. ყველა ამბობდა, რომ ის ანტიკა იყო. ძველად ცხვრის ფარები ყოფილა და მატყლიც ბლომად იყო თურმე. ახლა კი მხოლოდ სურათებით იცოდა ცხვარი. რძეც ძალიან გემრიელი აქვსო ცხვარს, ასე გაეგონა. სამწუხაროდ ტაჭირი ახლა საუზმეზე რძის მსგავსი ნივთიერებისგან დამზადებულ საკვებს მიირთმევედა. ყველაფერი არანატურალური. ავარიუმშიც ელემენტებზე მომუშავე პლასტმასის თევზები დაცურავდნენ.

ტაჭირმა ქლორიანი წყლით სახე დაიბანა და ვიწრო ფანჯრიდან უდაბნოს გახედა. ჰაერი მძიმე და ჩახუთული იყო. ოთახს კონდინციონერი აგრილებდა. ალბათ ზამთარი იყო, მაგრამ არც წვიმა მოდიოდა და არც სიგრილე იყო.



ტაპირს ბავშვობა ახსენდება. პარკში რომ თამაშობდა. ტაპირს მაშინდელი ხის ფოთოლი ჰქონდა შენახული და როგორც სამკაულს ისე ინახავდა. პარკში დიდი ხანია აღარავინ დადის და მიმონგრეული საქანელები გულისმომკვლელად თავისით

ქანაობენ. გარეთ არავის უშვებენ. მხოლოდ სპეციალური ფორმებით აღჭურვილი ადამიანები გადიან. სამსახურში და სკოლაში მიწისქვეშა მატარებლებით მიდიან. ყოველ ხუთ წუთში ძალიან გრძელი მეტროს მატარებელი მოდის. ყველანი ზედახორაში ცდილობენ ჩასხდომას. მატარებელი დიდი სისწავით მიქრის სიბნელეში. არავინ არავის ესაღმება.



ერთმანეთს არც უყურებენ და არც უღიმიან. მეტროში ზოგჯერ მუსიკაც ისმის, მაგრამ არავინ უსმენს. ყველას თავისი ყურსასმენი აქვს. ყველას ტელეფონები აქვთ, რითიც ყველაფერს გეპულობენ. მეტროდან გვირაბში მიმავლებს ტაბლოზე ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებელი ციფრები შემოხვდათ. ყველანი მას მიაჩერდნენ. ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებელ ტაბლოზე ეწერა, რომ რაოდენობა ზღვარზე იყო. ტაჰირიც ყურსასმენებს იკეთებს და სიმღერას უსმენს: “ყველგან კედლებია. რას არ დავთმობდი ღრუბლები და სიმწვანე რომ მენახა”. გარეთ მტვრით დაფარული პლასტიკის ხეები იდგა.

ტაჰირი საკლასო ოთახში იჯდა და ნადვლინად ათვალიერებდა ძველ სურათებს, სადაც მდინარეები და ტბები ჩანდა. იმ ზღვების სურათები, რომლებიც ახლა მაზუთისგან გაშავებულიყო, მუქ ლურჯად კამკამებდა და ამან ტაჰირი ძალიან ააღელვებდა. ძველ ენციკლოპედიებს ჩახედა. გაოცდა თევზებისა და ფრინველების მრავალფეროვნებით. განსაკუთრებით გაუკვირდა პინგვინის სურათი რომ ნახა. ამ საქმემ იმდენად დააინტერესა, რომ სულ ბიბლიოთეკაში ატარებდა თავისუფალ დროს.

სკოლის მეოცე სართულზე, სქელი შუშებით გარსშემორტყმულ ბალკონზე რომ

გადიოდა, მხოლოდ თვალუწვდენელი უდაბნოს დანახვა შეეძლო. მიწა რაღაცნაირად, ავისმომასწავლებლად გამოიყურებოდა. დამსგდარი და უსწორმასწორო, მიხრწნილი ბებერის თვალებივით იმზირებოდა მიწა. ქარი კი აქეთ-იქეთ ეხეთქებოდა უმისამართოდ.



სახლში დედა ყველა საქმეს სხვადასხვა მანქანებს აკეთებინებდა და მაინც გადაღლილი, უხასიათოდ იჯდა მუდმივად და ფიქრობდა, რა საჭმელი მოემზადებინა. მხოლოდ კონსერვები და გაყინული საკვები, სხვა არჩევანი უბრალოდ არ არსებობდა. გარ-

და ამისა, ეს ყველაფერი უგემური იყო და მათი გემრიელად მომზადება უკიდურესად ძნელი იყო. საკვების უგემურობის მიზეზებად, ადამიანები ხელოვნურად მოყვანილ მცენარეულობას და ასევე ხელოვნურ კვებაზე გადაყვანილ ცხოველებს მიიჩნევდნენ. არადა მთავრობის წარმომადგენლები ამას უარყოფდნენ. ისინი ამბობდნენ, რომ ხორცს უკანასკნელი ტექნოლოგიების გამოყენებით მიღებული დანამატებით ამზადებდნენ.

ტაჰირი სახლში დაბრუნდა და ფანჯრიდან მოღუშულ ცას გახედა. ირგვლივ უხარმაზარი ცათამბჯენებია. ოთახში პლასტმასისგან დამზადებული ხელოვნური კანარიის ჩიტი უსტვენს, რომელიც კუთხეში ჩამოკიდებულ გალიაში ზის. ტაჰირს როგორც იქნა კოშმარიდან გამოედვიდა.

გარემოს დამცველი ცაჰირი რას მოიმოქმედებს?

ეს ყველაფერი რომ მართალი ყოფილიყო ვერ ვიცოცხლებდი, ფიქრობდა ტაჰირი. ჯერ კიდევ საწოლში იწვა და ფანჯრის რაფაზე ჩამომჯდარ ბედურას უყურებდა. იმ დღეს გადაწყვიტა ტაჰირმა, რომ მხოლოდ და მხოლოდ გარემოს დაცვისა და გადარჩენისათვის იშრომებდა. გადაწყვიტა გარემოს დაცვის ინჟინერი გამხდარიყო. ამ

გადაწვევტილებამ ისე ააღელვა, თავს იმ გმირად გრძნობდა, რომელმაც მსოფლიო გადაარჩინა.

იმ დღის შემდეგ ტაპირი ყველა იდვას რვეულში ინიშნავდა:

არცერთი ხე, სერიოზული მიზეზის გარეშე არ უნდა მოიჭრას.



ქალაღის გამოყენებისას ყველას უნდა ახსოვდეს ის ხე, რომელიც მისი დამზადებისთვის მოჭრეს და ამიტომ ქალაღის გამოყენებისას ყველამ ზომიერად უნდა მოიქცეს.

საკვების შეფუთვაში აღარ უნდა იქნას გამოყენებული პლასტმასი და პოლიეთილენი.

ნი. მათ მაგივრად უნდა გამოვიყენოთ შუშა და მოიძებნოს სხვა ალტერნატივა.



თუ პლასტმასის გამოყენება აუცილებელია, ის აუცილებლად ერთჯერადი უნდა იყოს და გამოყენების შემდეგ გადამუშავდეს.

ერთჯერადი ელემენტების მაგივრად დასატენი, მრავალჯერადი ელემენტები უნდა გამოიყენებოდეს.

ონკანი ღია არ უნდა დავტოვოთ. (ღიად დატოვებული ონკანი წუთში 12-20 ლიტრი წყლის უსარგებლოდ დაღვრას იწვევს.

ზღვის ნაპირები დაგროვილი ნაგვის ნარჩენებისგან აუცილებლად უნდა გასუფთავდეს. ეს ნარჩენები მილიონობით ფრინველისა და თევზის დაღუპვის მიზეზი ხდება

აუცილებლად უნდა მოხდეს ნაგვის გადამუშავება და თავისუფლად გადაადგილებული ნაგავი არ უნდა დარჩეს.

ქარხნებისა და მანქანების საკვამლურებზე აუცილებლად ფილტრი უნდა დამონტაჟდეს.

არცერთ გემს და ქარხანას არ უნდა მიეცეს უფლება ზღვა დააბინძუროს. ზღვის დაბინძურებისათვის სასტიკი ჯარიმები უნდა არსებობდეს.

მებაღე პროფესიონალებმა ყველგან ვარდის ბაღები უნდა გააკეთონ. ყველას უნდა ჰქონდეს საშუალება ამ ვარდების სურნელი ჩაისუნთქოს და მსურველებს იაფად უნდა შეეძლოს მათი შეძენა.

სკოლებში უნდა მოეწყოს საცდელი ნაკვეთები, სადაც ბავშვები მცენარეების მოყვანას და მოვლას ისწავლიან. ასეთ ნაკვეთებში არ უნდა გამოიყენებოდეს შესაწამლი ნივთიერებები.

ქალაქის წარმოებისთვის ხეების მოჭრის გარდა სხვა ალტერნატიული გზები უნდა გამოიძებნოს. სიმინდი, ბზე, ბამბა და სხვ.

უნდა განვითარდეს მზის ენერჯიაზე მომუშავე დანადგარები და ზოგადად მზის ენერჯიის გამოყენება.

ქუჩებში უნდა განთავსდეს ყუთები, სადაც მეტალისა და ალუმინის შესაფუთ მასალებს ჩაყრიან. მაგ. კონსერვის ქილები, კოკა-კოლას ალუმინის ქილები და სხვა მსგავსი.



მუდმივად უნდა იმართებოდეს გარემოს დაცვის საპროექტო კონკურსები.

გარემოს დაცვის მნიშვნელობა, უპირველეს ყოვლისა ბავშვებს უნდა ვასწავლოთ. ბავშვების ამ მხრივ გათვითცნობიერება ყველას მოვალეობა უნდა იყოს.

ბავშვებს უპირველეს ყოვლისა ბუნების სიყვარული უნდა ვასწავლოთ.

ტაჰირი ერთის მხრივ თავის სქელკანიან რვეულში ასეთ ჩანაწერებს აკეთებდა და მეორეს მხრივ ნაცნობ-მეგობრებთან კონსულტაციებს მართავდა. ყველა იმ მოსაზრებას, რომელიც მოეწონებოდა რვეულში იწერდა. რვეულის უკანა გვერდებზე ამ მოსაზრებებიდან გამომდინარე, შესაბამის ღონისძიებებს გეგმავდა და პროექტებსაც ადგენდა. ტაჰირის აზრით უკანასკნელი ორი საკითხი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო. მას სჯეროდა, რომ თუ ამათ განახორციელებდა, დანარჩენი თანდათანობით იოლად მოგვარდებოდა.

გარდა ამისა, ტაჰირი წმ. შუამავალ მუჰამმედის ცხოვრებას გაეცნო და გარემოსთან მისი დამოკიდებულება გამოიკვლია. შუამავლის გამონათქვამებმა და მოწოდებებმა, რომლებიც გარემოს ეხებოდა, ტაჰირი გააოცა. შუამავლის ცხოვრებაში უამრავი რამ იყო, რაც ბუნებისა და გარემოს დაცვის საკითხებს შეეხებოდა.

შუამავალმა მექას, მედინასა და ტაიფის ტერიტორია ნაკრძალად აქცია და “ჰარემ”-ად გამოცხადა, სადაც ხეების მოჭრა და ცხოველებზე ნადირობა აკრძალული იყო. ასე მან დაიცვა იმ ტერიტორიაზე მყოფი მცენარეები და ცხოველები. (ბუჰარი, ილიმ, 37)



გარდა ამისა, განსაკუთრებით ყურადსაღებია შუამავლის რჩევა, რომლის მიხედვითაც ადამიანს წარღვნის დროს რომ ხელში ნერგი ჰქონდეს და დარგვა შეძლოს უნდა დარგოს. ამით ხეების განაშენიანებისა და მათი მოვლის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი გზავნილია.

გარდა ამისა, შუამავალი ბრძანებდა, რომ ხეების დარგვა და მოსავლის დათესვა მოწყალეობააო.

“მუსლიმი რომ ხეს დარგავს და ამ ხის ნაყოფს ადამიანი, ცხოველი და ფრინველი მიირთმევს, ეს იმ ადამიანისთვის განკითხვის დღემდე მოწყალებად მიიღება.” (აჰმედ იბნი ჰანბელი, მუსნედი, 5, 415)

შუამავალი ამდენად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ბუნებას და ამასთანავე გარემოს სისუფთავესაც. ამ მიზნით მან კატეგორიულად აკრძალა ისეთი ადგილების დაბინძურება, სადაც არის თავშეყრის ადგილები, სადაც ადამიანები ხშირად დადიან, ისვენებენ და ა.შ. (მუსლიმ, ტაჰარათ 68)

ტაჰირს განსაკუთრებით მოეწონა ის ჰადისები, სადაც საუბარია ადამიანზე, რომელმაც წყურვილისგან სიკვდილის პირას მყოფ ძაღლს ჭიდან წყალი ფეხსამლით ამოუღო და დააღვინა. შუამავალმა ამ ადამიანზე ბრძანა, რომ ის სამოთხეში წავიდოდა. ასევე საუბარია მოხუც ქალზე, რომელმაც კატა შინ გამოკეტა და სასიკვდილოდ გაწირა. მის შესახებ კი შუამავალმა ბრძანა, რომ ის ჯოჯოხეთში შევიდოდა. (ბუჰარი, შურბ, 9)

ამასობაში ტაჰირმა პროექტზე დაიწყო მუშაობა და ამ ძიებისას ამგვარ ინფორმაციას წააწყდა

სამიათხსნლოფანი ვეფანჯური ხე

ჰათაიში, სამანდალის რაიონის სოფელ ჰიდირბეიში დგას საუკუნოვანი ხე, რომელიც ყურადღებას იქცევს როგორც ადგილობრივების, ისე უცხოელებისაგან. ამის გამო ადგილობრივმა ხელისუფლებამ გიგანტური ხის ირგვლივ გარემო დაასუფთავა და მოაწყო ინფრასტრუქტურა. მისი გარშემოწერილობა 20 მეტრია, ხოლო დიამეტრი 7.5 მეტრი. სიმაღლით 16. 70 მეტრია. 20 მოსწავლე თუ ხელებს ჩაკიდებენ მის გარშემო ძლივს შემოსწვდებიან. ხესთან ახლოს არის კაფეტერია, სადაც სტუმრებს დასვენება და ამ საუკუნოვანი ხის ჩრდილში ჩაის დალევა შეუძლიათ.



ჰიდირბეიში სჯერათ, რომ ეს ხე სამი ათასი წლისაა. ხალხში კი გავრცელებულია ლეგენდა, რომლის თანახმადაც ამ ხის დარგვა და აღმოცენება შუამავალ მუსას უკავშირდება.

ეს რომ წაიკითხა ტაჰირმა პროექტის სახელწოდებაც მოიფიქრა: “მოსეს ხე”.

იმედია ერთ დროს ეს პროექტი განხორციელდება. მწვანე ხეებით გარშემორტყმულ გზებზე სეირნობისას ჩიტების ჭიკჭიკსაც გავიგონებთ, იმედია.

სამყაროს წონასწორობისა და ჰარმონიის შენარჩუნებისთვის, უპირველეს ყოვლისა ადამიანის გულის სიწმინდეა საჭირო. დედამიწაზე რესურსების არასწორად გამოყენების ტენდენციაა, ბინძურდება გარემო, საზოგადოება უფრო და უფრო გულგრილი ხდება, იზრდება ბოროტება და ა.შ. ამ ყველაფრის მიზეზი კი ადამიანია. მხოლოდ სუფთა გულის მორწმუნე ადამიანებს შეუძლიათ ადამიანებისა და გარემოსთვის სასარგებლონი იყვნენ. დაბინძურება უპირველეს ყოვლისა გულიდან იწყება. ასე რომ გასუფთავება ჯერ გულიდან უნდა დავიწყოთ.

გამომდინარე აქედან, პასუხისმგებლობის მატარებელი ადამიანი, რომელსაც რწმენა

გაანჩია, უმიზეზოდ და უსარგებლოდ ერთ ფოთოლსაც კი არ მოწყვეტს, არც კატას დატოვებს მშიერს და ძაღლსაც მოუვლის. ცხოველებს არ გააწვალებს და მცენარეებს არ გაანადგურებს. არც ბოთლებს მოისვრის ყველგან და ზოგადად ბუნებას არ დააბინძურებს. გაუფრთხილდება ზღვების, ტბებისა და მდინარეების სისუფთავეს. პასუხისმგებლობის გრძნობა არ მისცემს უფლებას სხვანაირად მოიქცეს.



